

*fo greu e:n fo dolent», Lleg. Rim. de Sevilla (vv. 411, 1235); «qui diu de negú ço que li és greu, dien d'ell ço que no sabens», Jafuda, f° 89v; anàlogament, amb algun matís de major durabilitat, *estar greu*: «aquels infans / tot dija s'anaven baraylans: / Judes faja sovèn plorar / lo fiyl del rey, e greu estar: / no:n vol estar lo malaýt / per molt que li u aguessen dit», Lleg. R. Sev., v. 115.*

Però l'últim resultat de tot això, i el més durador fou la locució *saber greu*, que ja trobem sovint i des de molt antic: l'*InuLC* en recull exs. de 1361, 1399 i dos de 1380, i la veiem repetidament en Muntaner i Desclot. En aquest veiem també el contraposat *saber bo*: «quant los hòmens de la vila, hagueren hoïda la crida *sabé:ls fort bo*, car havien gran reguart dels francesos»; i l'oposat «quant lo rey hac entès que trenta sirvens eren romanos en Calàbria, que no sabien si eren morts ne presos, *sabé-li molt greu*», «En Ramon Folch, qui viu que dos hòmens havien penjats --- *sabé-li molt greu*, e per fellonia ---», Desclot (*Cròn.*, *NCl. v*, 33.18, § 102; *NCl. III*, 143.14; v, 48.12); «axí:s féu: de la qual cosa *sabé molt greu* a mossényer Falip», citat de Muntaner per Fabra (*Gram.* 1912, p. 199, n. 1). Tenint *greu* en tot això un paper adverbial, no s'ha d'esperar que s'hi pugui introduir *de*: així veiem, doncs, que aquests dos grans clàssics no diuen *molt de greu* (com haurien dit *molt d'argent*, per exemple).

Modernament la locució ha seguit plena de vigor, almenys en català central i en la llengua de tot el Princ., usada sovint pels escr. Renaix.: «si com Tritons llotosos, de l'aygua poden traure / lo cap, aguayten lluscos si l'Hèroe enlloc se veu; / y creuen, no obitant-lo, que en lo pregon deu jaure, / y ab tal qu'ell mòria, perdre la vida no'ls *sab greu*», *Atl. IX*, 5d. Un sentiment popular va fer que es percebés *greu* aquí com una espècie de substantiu abstracte. No crec, però, que si no hi hagués estat impellit per l'acuit del metre, i sentint-se'n excusat per la llicència poètica (cf. *planejanta* en el vers següent), el mateix Verdager hagués escrit aquells versos: «Desviant-se, ab molt *greu*, de l'aspra serra, / cerca ab dalè, més planejanta terra, / mes son cor jovenívol no pot més: / en ses venes sa sanc s'atura y glaça, / y, l'esma ja perduda, al pal s'abraça, / sentint-se caure de la mort al bes», *Atl.* (Introd., 17a). El cas és que avui és vulgar la construcció *molt de greu*, tant d. g., gens d. g., que ja observem en els més antics costumistes de la Renaixença: «li contestava que no li sabria gens de greu beure'n un glopet», Del Bosch (*Lo Segador*, 22); però sempre m'ha meravellat de veure que Fabra l'havia admesa en el *DFa.*, i recordo que, havent-li-ho fet notar, contestà ell que segurament jo tenia raó, però que tanmateix era tolerable. Continuo creient que valdria més abstenir-se'n, com a illògica i antigramatical: majorment essent igual usual i planera la construcció irreprotxable: *sap molt greu*.

Altament en les altres regions de la llengua aquesta vella i castíssima locució ha caigut per desgràcia en decadència més o menys gran, reemplaçada per *saber mal*, que té tot l'aire d'un calc del castellà; GaGirona:

«*saber greu*: en lo Maestrat, Plana, i València no està en ús o poquet»; també recordo haver sentit a gent de Palma que això allí passa per ser cosa del Princ. Tanmateix això ha de ser inexacte, almenys pel que fa a la pagesia mall., car recordo que el 1964 un home ben del poble, i ben mall., a Sineu, la usà espontàniament en la conversa; i *Alcm* ho recull en la dita menorquina «si et sap *greu*, estira't es lleu» i en el vulgarisme mallorquí «me sap un *greu* de l'ànima».

En restaurar-se la llengua literària en el S. XIX, l'ús de *greu* havia perdut molt de terreny: molts deien «un malalt, una qüestió, *grave*» (amb pronúncia acastellanada). Aviat s'hi reaccionà: en la meua adolescència *greu* ja era tan usual com *grave* en tals casos, i després en aquests el castellanisme decaigué de pressa (lamentem que *Alcm* no ho reconegui, sobretot si és senyal que en aquest punt Mallorca s'ha quedat endarrere).

Més difícil semblà restaurar el bon ús en el matís 'd'aire sever, ponderós, ple de serietat'; fins al punt que, en les primeres dècades del segle, gent de llenguatge ben pur opinaven que amb tal matís s'havia de considerar acceptable, a tall de llatinisme, recolzat en l'ús més freqüent (amb aquest matís) de l'abstracte *gravetat* que de l'adjectiu mateix: aquesta era l'actitud de Maragall: «aquella veu *grave* i sonora / del nin de les muntanyes / ---» (*Del Montseny*, a. 1903, O. C. 1960 I, 103, i àdhuc JCarner); altres escriptors no admetien aquesta excepció, com el finíssim prosador mallorquí Joan Rosselló de S. Fortesa: «La ciència ab posat *greu*, cara d'esfinge y frase sibilitica, va predir la pròxima mort» (*Manycoc de F. M.*, 123). Avui em sembla que també aquesta excepció s'ha superat, i que tot hom ha d'estar d'acord a condemnar l'ús de *grave* com un castellanisme incondicionalment intolerable.

Les llengües romàniques presenten en llur majoria la continuació d'una forma vulgar *GRĒVIS que s'esmunyí en llatí vulgar per influència del mot contraposat LEVIS. Degué ser això bastant general, car es troba fins en romanès; el roms. *greu* presenta, de més a més, l'especial interès de ser l'única llengua que ha retingut el significat material i físic del mot (que en les altres desaparegué aviat, com en la nostra, i ja no hi apareix): *o piatră grea*, *o sarcină grea* (una pedra pesant, una càrrega feixuga), junt amb l'acc. moral i translàtica, generalitzada pertot (*greu de facut* 'de mal fer', 'difícil de fer'). Triomfà *GRĒVIS igualment en llengua d'oc (*greu*) i en francès antic i clàssic *grief*, *grieve*, que en aquesta llengua avui només ha restat amb el sentit substantivat de 'greuge', reemplaçat fora d'això pel llatinisme *grave*. En italià s'usà *greve* antigament (*la pioggia greve* de Dante etc.), i aviat fou reemplaçat per *grave*, si bé ha quedat aquell en els parlars de l'Alta Itàlia i en reto-romànic; en cast. i port. *grave* ha estat general, llevat que *grieve* apareix en alguns textos arcaics del S. XIII (*DCEC II*, 775b 38-40).

DERIV.: *Grentat* es digué antigament alguna vegada (Arnau de Vilanova), però ja en el període clàssic fou reemplaçat pel cultisme *grauitat*, StVicentF (i acc. material en Llull): «O cosa desrahonable si dir-se pot,